

Skjøtselsplan for Rotbakken, Orkland kommune, Trøndelag fylke

Oppfølging av tradisjonell slåttemark som utvalgt
naturtype

Solfrid Helene Lien Langmo

Skjøtselsplan for Rotbakken, Orkland kommune, Trøndelag fylke

Forfattere: Solfrid Helene Lien Langmo

Publisert: 01.04.2022

Antall sider: 31 sider

Publiseringstype: PDF med aktive lenker

Oppdragsgiver: Astrid H. Gunnesmo

Tilgjengelighet: Dokumentet er offentlig tilgjengelig

Rapporten refereres som: Langmo, S. H. L. 2022. Skjøtselsplan for Rotbakken, Orkland kommune, Trøndelag fylke. Biofokus rapport 2022-066. Stiftelsen Biofokus. Oslo.

Forsidebilder: Huset og deler av enga i Rotbakken / Ei av slåtteeengene sett fra vest mot øst / Legeveronika er vanlig i engene / Humler på rødknapp / Veien opp til Rotbakken har slåttemark på begge sider. Foto: Solfrid Helene Lien Langmo

Biofokus rapport 2022–066

ISSN 1504-6370

ISBN 978-82-8449-100-4

Gaustadalléen 21
NO-0349 OSLO
Org.nr: 982 132 924
post@biofokus.no
www.biofokus.no

Forord

Skjøtelsesplanen for Rotbakken i Orkland kommune er utarbeidet av Biofokus på oppdrag fra grunneier. Skjøtelsesplanen gir faglig funderte anbefalinger for restaurering og skjøtsel av den trua naturtypen slåttemark, og er i samsvar med handlingsplanen for Utvalgt naturtype slåttemark. Den baserer seg på feltebefaring og intervjuer med grunneieren.

Rapporten er delt inn i to hoveddeler. Første del gir en kort beskrivelse av slåttemark i Trøndelag. Andre del er rettet mot den som skal utføre skjøtsel og forvaltningen, og omhandler naturgrunnlaget og dagens drift i området, samt beskrivelsen av konkrete restaurerings- og skjøtselstiltak innenfor lokalitetene.

Som vedlegg finnes en beskrivelse av de verdifulle naturtypene som inngår i drifta. Den genererer i hovedsak informasjon rettet inn mot forvaltning, inkludert søkbare egenskaper for området i Miljødirektoratets naturbase. I tillegg inngår også beskrivelse og skjøtelsråd for Dalhaugen som er kartlagt innenfor samme prosjekt, men uten at den er å regne som slåttemark. Det er imidlertid ønske om å restaurere også dette arealet og inkludere det i gårdens beitearealer.

Biofokus takker grunneier og skjøtelsansvarlig Astrid H. Gunnesmo for faktaopplysninger, god dialog og verdifulle innspill til planen.

Markabygda, 1. april 2022

Solfrid Helene Lien Langmo

Tunet i Rotbakken sett fra sørvest. Arealene her er ikke inkludert i slåttemarka da de bærer tydelig preg av tidligere oppdyrking og oppgjødsling. Foto: Solfrid Helene Lien Langmo.

Innhold

1	Slåttemark i Midt-Norge	5
2	Skjøtselsplan for Rotbakken	7
2.1	Innledning	8
2.2	Hensyn og prioriteringer	11
2.3	Tradisjonell og nåværende drift	12
2.4	Aktuelle erfaringer med skjøtselen	13
2.5	Artsmangfold og eventuelle observerte endringer	13
2.6	Mål for verdifull slåttemark	14
2.7	Restaureringstiltak	15
2.8	Skjøtselstiltak	16
2.9	Oppfølging av skjøtselsplanen	17
3	Kilder	18
	Vedlegg	19
	Bilder	19
	Naturtypelokaliteter	22
	Artsliste	24
	Tiltakslogg, grunneiers/drifters notater	26
	Beskrivelse og skjøtselsråd Dalhaugen	27

1 Slåttemark i Midt-Norge

Tradisjonelle slåttemarker er arealer i innmark og utmark som ble slått regelmessig og forholdsvis seint i sesongen. Slåttetidspunktene varierte lokalt i forhold til hvor slåttemarkene lå og etter typen slåttemark. Slåttemarkene domineres av ville plantearter, og de er ofte urterike. Derfor blir de gjerne kalt blomsterenger. Artssammensetningen i slåttemarkene varierer mye på grunn av jordsmonn, høyde over havet m.m. Etter fuktighetsforholdene skilles det mellom tørreng, friskeng og fukteng.

I de tørre engene vokser det lave gras og urter, blant anna katterfot (i midten). På de arealene hvor grunnen er litt kalkholdig, kommer også sølvmore inn (t.h.). Alle foto: Bolette Bele/NIBIO.

I tørrengene er lavvokste gras og urter vanlige, slik som gulaks, gjeldkarve, vill-løk, gulmaure, blåklokke, engfiol, smalkjempe, katterfot, tiriltunge, blåknapp, legeveronika, stemorsblom og øyentrøst. Områder med kalkholdig jordsmonn får i tillegg inn arter som vill-lin, jåblom, rundskolm, flekkmore, sølvmore og lodnerublom. I seterregionen finnes også setermjelt, hvitkurle, rublom-arter og søte-arter. Flere av disse er på rødlista over trua arter (Artsdatabanken 2021).

Frisk, fattig slåttemark i Stjørdal. Dette er den vanligste slåttemarkstypen i regionen. Her vokser grasarter som gulaks (i midten), engkvein og rødsvingel sammen med urter som prestekrage, karve (til høyre), engsyre, hvitkløver og blåklokke. Alle foto: Bolette Bele/NIBIO.

Friskengene (dvs. litt fuktigere enger) er prega av et tett grasteppe med bl.a. engkvein og rødsvingel og halvgras som bleikstarr og engfrytle. Her finnes i tillegg mange urter, slik som småengkall, ryllik, blåklokke, gulmaure, rødknapp, prestekrage, karve, gjeldkarve, engsyre, hvitkløver, tepperot, følblom,

engsoleie, øyentrøst, rødkløver, hvitmaure, nattfiol-arter, blåknapp, tveskjeggveronika, legeveronika og engsoleie.

Ved kysten (spesielt i Møre og Romsdal) kan også jordnøtt og solblom inngå i slåttemarkene. I kalkholdige områder er friskengene ofte prega av graset dunhavre. Her kan det i tillegg vokse hjertegras, stortveblad, brudespore, bakkesøte, marinøkkel, jåblom, storblåfjær, flekkmure, vill-løk og nyresoleie. Ved kysten kan man dessuten finne bleiksøte, og i fjellet vokser ofte urter som svarttopp, fjelltistel, setermjelt, reinmjelt, flekkmure, hvitkurle, fjellnøkleblom, fjellbakkestjerne og snøsøte i slik kulturmark. Flere av disse er på den norske rødlista. Fuktengene har gjerne en høyere vegetasjon med store gras som sølvbunke. Her vokser også bekkeblom, enghumleblom, krypssoleie og hanekam.

I slåttemarken nær fjellet, slik som på fjellgardene i Sunndal, kan man finne arter som fjellmarinøkkel (i midten) og fjelltistel (til høyre). Begge disse artene er mest vanlige på noe kalkholdig grunn. Alle foto: Bolette Bele/NIBIO.

Slåttemarken med spredte trær som ble styvete (lauvet) til fôr kalles lauvenger. Lauvenger finnes både i lavlandet og i høgereliggende områder i Midt-Norge. Spesielt i fjordene på Nordmøre finnes gode eksempler på denne kulturmarkstypen. Områder med hassel ble tidligere ofte stelt for å sikre best mulig avkastning, både av nøtter og materiale brukt til tønneband og flettearbeid. For skjøtsel og restaurering av styvingstrær se Miljødirektoratets egen veileder for dette.

Tradisjonelle slåttemarken har blitt svært sjeldne og det er derfor spesielt viktig at de gjenværende slåttemarkene holdes i hevd på tradisjonelt vis. Slike områder bør slås seint og etter at de fleste plantene har blomstra av og satt frø. Følg helst den lokale tradisjonen for slåttetidspunkt om den er kjent. Man må ikke gjødsle og bruke tunge maskiner på slike arealer. Høyet må fjernes for å unngå næringstilførsel. Høstbeiting og ofte også en kort periode med vårbeiting var vanlig i slåttemarkene i regionen, men tradisjonene for dette varierte. Spesielt forsiktig må man være med vårbeiting av sau på arealer med rik vårflora (for eksempel der det er forekomster av orkideer).

Generelle restaurerings- og skjøtselstiltak er omtalt i mer detalj i veiledningsheftet (Svalheim et al. 2018), og konkrete råd for skjøtsel av din lokalitet beskrives i denne skjøtelsplanen. Nærmere omtale av ulike plantearter fra engene finnes i Bondens kulturmarksflora for Midt-Norge (Bele og Norderhaug 2008). Mye av denne teksten om slåttemark er hentet fra den.

2 Skjøtselsplan for Rotbakken

GRUNNEIER:		ANSVAR SKJØTSEL:		LOKALITETSVERDI I NATURBASE ¹ :	
Astrid H. Gunnesmo		Astrid H. Gunnesmo		Rotbakken – B	
				Rotbakken S – C (naturbeitemark) ²	
DATO UTARBEIDING AV 1.SKJØTSELSPLAN: 29.03.2022			DATO BEFARING (1.SKJ.PL.): 30.08.2021		
DATO REVIDERING: -			DATO BEFARING (REVIDERING): -		
KONTAKT MED GRUNNEIER/BRUKER (TELEFON, BEFARING, EPOST MM):					
Kontakt med grunneier i forbindelse med befaringer. Grunneier har også fått anledning til å uttale seg til skjøtselsplanen.					
1.SKJØTSELSPLAN UTFORMET AV: Solfrid Helene Lien Langmo				FIRMA:	
REVIDERT UTGAVE UTFORMET AV: -				Biofokus	
UTM SONE LOKALITET(ER):	NORD:	ØST:	GNR./BNR.:		
Rotbakken: 32 W	7003394	532152	89/3		
Rotbakken S: 32W	7003246	532203	89/3		
LOKALITET:		NÅVÆRENDE AREAL PÅ SKJØTSELSPLAN-/NATURBASE LOKALITET:		AREAL (ETTER EVENTUELL RESTAURERING):	
Rotbakken		10 daa		10 daa	
Rotbakken S		1,7 daa		1,7 daa	
DEL AV VERNEOMRÅDE:		DEL AV UTVALGT KULTURLANDSKAP:			
Nei		Nei			
HVILKET VERN:					
-					

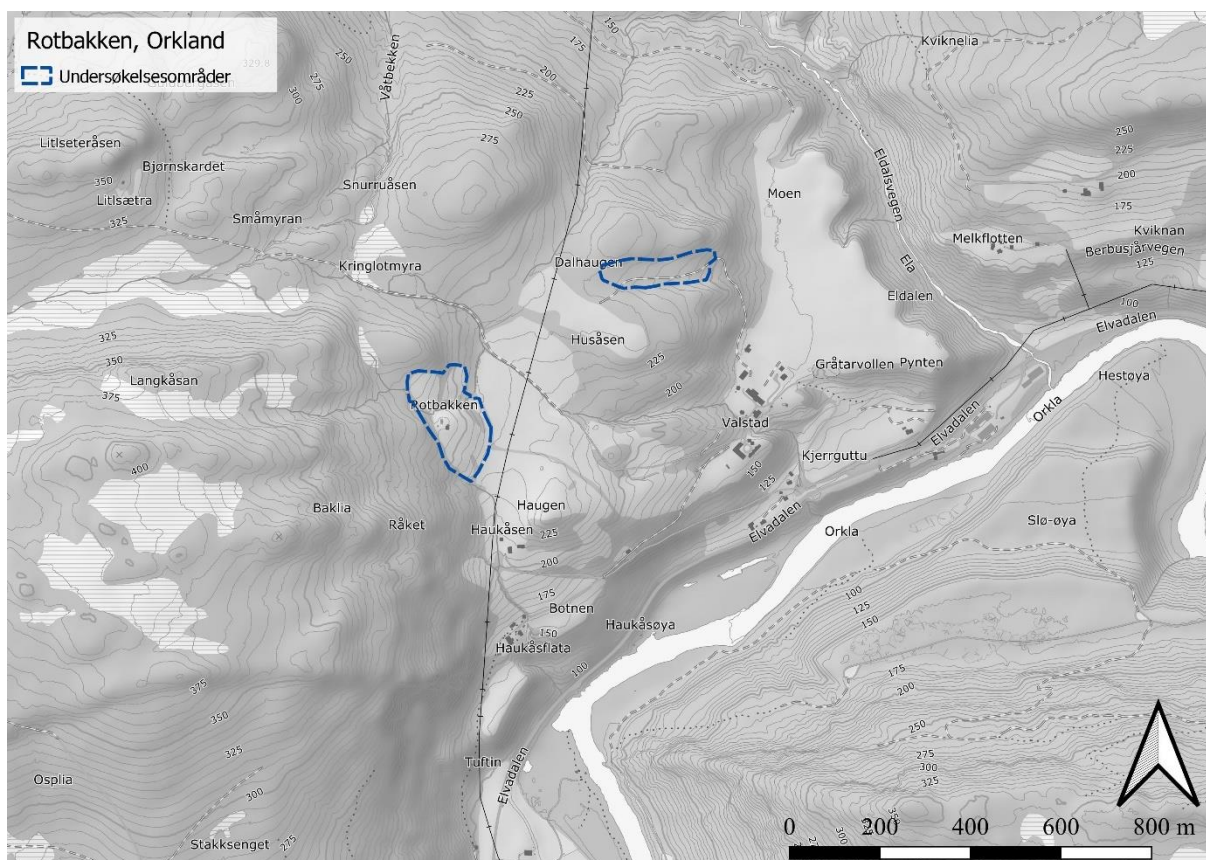
¹ Verdisettingen er definert etter DN Håndbok 13 (Direktoratet for Naturforvaltning 2007) og faktaark for slåttemark, utformet av Ellen Svalheim (Svalheim upubl).

² Naturbeitemark som er inkludert i skjøtselsplanen da den er en del av det helhetlige kulturlandskapet på Rotbakken.

2.1 Innledning

Biofokus har på oppdrag for grunneier kartlagt verdier knyttet til kulturlandskapet på Valstad i Orkland kommune. Dette inkluderte undersøkelser på to utvalgte områder på Rotbakken og Dalhaugen. Samtidig er det utarbeidet skjøtselsplan for registrerte utvalgte naturtyper. Vedlagt skjøtselsplanen er også skjøtselsråd for andre kulturtilknyttede naturtyper registrert i forbindelse med undersøkelsene. Feltarbeidet i 2021 ble utført i godt vær den 30.08.2021. Undersøkelsene ble utført på en tid på året der en regner med å kunne fange opp de fleste relevante artsgrupper. Data er digitalt innsamlet ved hjelp av NiN-App utviklet for kartlegging etter Miljødirektoratets instruks for kartlegging av naturtyper (Miljødirektoratet 2021), heretter omtalt som MI. En del artsfunn er lagt inn i BioFokus Artsfunnbase (BAB) slik at de vil fremkomme i Artskart.

Slåttemarka som denne skjøtselsplanen omhandler ligger på Rotbakken (89/3) i Elvadalen mellom Storås og Svorkmo i Orkland kommune. Her er den en del av et større, sammenhengende kulturlandskap, og blant annet på Haukåsen litt sørvest for Rotbakken er det registrert slåttemarker som tidligere har fått utarbeidet skjøtselsplan (Vatne 2018). Engene på Rotbakken er avgrensa av skog i nord og vest, og ellers av mer gjengrodd eller oppgjødsla kulturmark. Området ligger basert på (Moen 1998) i sørboreal vegetasjonssone (SB) og på grensen mellom svakt oseanisk (O1) og klart oseanisk (O2) vegetasjonsseksjon. Berggrunnen i området er rik, og består ifølge berggrunnskartet til NGU (NGU 2022a) av en rekke bånd av grønnstein, fyllitt og gabbro, som strekker seg fra vest mot øst, på tvers av dalens retning. Løsmassene består av morenemasser av varierende mektighet (NGU 2022b).

Figur 1. De blå markeringene viser områdene på Valstad som ble undersøkt i 2021. Rotbakken utgjør det sørligste området og Dalhaugen det nordligste.

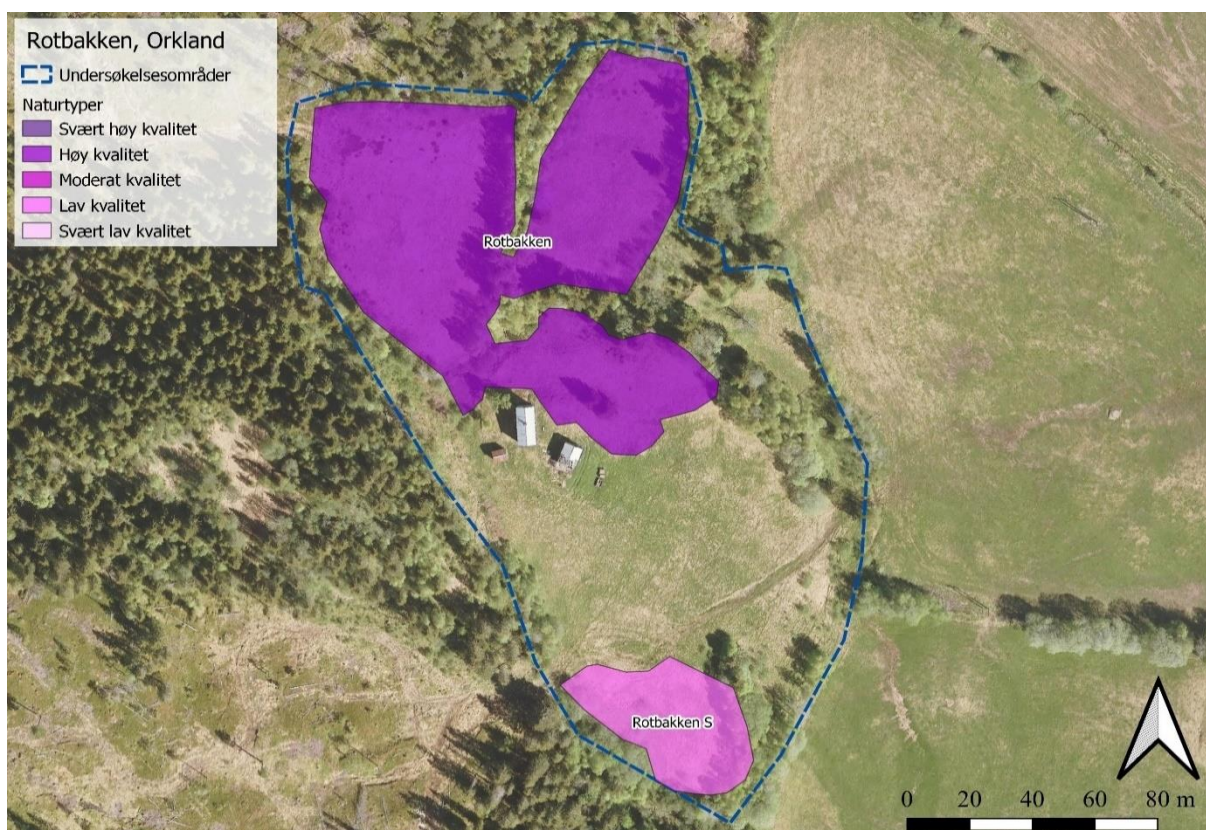
De aktuelle områdene later ikke til å være undersøkt tidligere, og er ikke registrert i Naturbase (Miljødirektoratet 2022). Det er ingen eldre registreringer i Artskart i områdene. Det foreligger nå planer om å restaurere engene her ifølge grunneier. Ved undersøkelsene i 2021, ble både Rotbakken og Dalhaugen naturtypekartlagt.

På Dalhaugen ble ei semi-naturlig eng med lav lokalitetskvalitet registrert. Denne er forholdsvis gjengrodd med skogsarter, og er derfor ikke ført videre til naturbeitemark eller slåttemark. Den har et visst restaureringspotensial, og det er aktuelt å beite her. Enga er ikke å regne som utvalgt naturtype etter forskriften. Kart over naturtyper, beskrivelse og skjøtselsråd er likevel lagt ved skjøtselsplanen etter ønske fra grunneier.

På Rotbakken er det større arealer med åpen eng. Mye av de sentrale engene rett nedenfor husa bærer preg av eldre gjødsling og åkerbruk, og er slik å regne som englignende sterkt endret mark (T41) etter NiN. Denne naturtypen er ikke prioritert for kartlegging etter MI, til tross for at den inneholder en lang rekke av de samme artene som semi-naturlig mark. De arealene som er mindre preget av tidligere gjødsling og åkerbruk ligger for det meste nord og øst for husa, samt et mindre område mot sør. Disse arealene har jevnt over høyere artsmangfold av urter og en mer lyskrevende og lavvokst engvegetasjon.

Arealet mot sør er bratt og tydelig preget av tidligere beiting. Her er et mindre område med naturbeitemark (Rotbakken S) registrert. Arealet er vurdert til lav lokalitetskvalitet. Etter DN-Håndbok 13 (Direktoratet for Naturforvaltning 2007) er lokaliteten vurdert til Lokalt viktig – C. I og med at dette er naturbeitemark, er den ikke å regne som utvalgt naturtype.

Arealene nord og øst for husa har jevnere struktur, mindre tråkkaskader og bærer tydelig preg av tidligere slått. Disse engene er kartlagt som slåttemark, og er etter MI vurdert til høy lokalitetskvalitet. Etter DN-Håndbok 13 (Direktoratet for Naturforvaltning 2007) er lokaliteten vurdert til lokalt Viktig – B. Den er dermed også å regne som utvalgt naturtype slåttemark etter forskriften. Slåttemark er vurdert som en kritisk truet (CR) naturtype på rødlista for naturtyper fra 2018 (Artsdatabanken 2018), mens naturbeitemark er en del av den rødlista naturtypen semi-naturlig eng vurdert til sårbar (VU).

Figur 2. De undersøkte områdene på Rotbakken slik det fremstår på flyfoto fra 2021 med registrerte naturtyper. Rotbakken (slåttemark) har høy lokalitetskvalitet og er vurdert til Viktig – B, mens Rotbakken S (naturbeitemark) er har lav lokalitetskvalitet og er vurdert til Lokalt viktig – C.

Figur 3. Kart som viser lokaliteter som i dag er å regne som utvalgte naturtyper i tråd med forskriften, dvs. som får verdi Svært viktig – A eller Viktig – B etter verdivurderingskriteriene i DN-Håndbok 13 som enda er vurderingsgrunnlaget for slåttemark i forskriften for utvalgte naturtyper.

2.2 Hensyn og prioriteringer

Mye av det gamle kulturlandskapet i Meldal og bygdene rundt har de siste 50 årene gjennomgått store forandringer med intensivering av driftsformer og gjengroing/tilplanting av områder som ikke har latt seg drifte rasjonelt. Mye av det tradisjonelle slåtte- og beitelandskapet i de bratte lisidene er i dag prega av tett middelaldrende gråorskog eller granplantefelt, mens jordbruket i betydelig større grad enn tidligere er konsentrert nede på de flate slettene i dalbotnen. I det gamle beite- og slåttelandskapet har dette ført til utarming av artsmangfoldet, og en fortrenging av konkurransesvake og lyskrevende engarter til fordel for skog. Lokalitetene på Rotbakken utgjør imidlertid mindre arealer med intakte og mer urterike enger sammen med engene på Haukåsen litt lenger mot sørvest. For å ivareta artsmangfoldet er det viktig at slåttene av engene på Rotbakken (sone 1 i kart i fig. 5) videreføres.

I kantsonene rundt Rotbakken står skogen mange steder tett helt inntil engene (sone 3 i kart i fig. 5). Høye trær kaster skygge innover engene, og lyskrevende arter fortrenses til fordel for mose og mer skyggetålende arter. En del trær i disse sonene bør tas ut for å slippe inn lys på engene. Der det inngår høgvekst gran kan disse kvistes opp 2-3 meter opp på stammen slik at lys kan slippe inn under greinene om de ikke hogges. Ut over gran, er det for det meste bjørk, selje, rogn og gråor som inngår i tresjiktet rundt Rotbakken. Fordi tresjiktet er såpass tett, bør det gjenåpnes gradvis for å hindre omfattende oppgjødsling fra råtnende røtter. Bjørka kan fjernes ved at den hogges. Noen av de store seljene bør settes igjen da de er en viktig næringskilde for tidligflygende insekter om våren. Også rogn har blomster som er populære hos insektene. Store trær av selje og rogn finnes en lang rekke steder i kantsonene rundt engene og lang veien opp til bruket, og disse bør i stor grad få stå, mens en heller tar ut yngre bjørk og gråor.

Ved uttak av gråor og ev. også osp kan disse artene med fordel ringbarkes eller brekkes (tynne trær) i stedet for å hogges. All transport av hogstavfall bør skje på frossen mark. Kvisthaugene bør deponeres utenfor engene eller brennes. Om de deponeres utenfor engene er det en fordel om dette gjøres slik at det ikke fører til oppgjødsling av engene. Slike hauger kan være viktige som skjul for en lang rekke arter inkludert insekter og småvilt. Stubber som ikke er til hinder for slåttene kan også stå med tanke på vedlevende insekter. Det er også en fordel at det forekommer flekker med bar jord i tilknytning til engene med tanke på insekter.

Kunstgjødning, sprøytemidler eller beitepusser bør ikke benyttes i slåttemarkene. Dette vil blant annet være en trussel for mangfold av urter og beitemarksopp. Om det blir aktuelt med beite i slåtteengene bør dette fortrinnsvis skje fra et par uker etter slåttene og utover høsten og sammen med tilgrensende beitearealer inkl. naturbeitemarka mot sør. Tilleggsfôring bør unngås da det kan føre til oppgjødsling, samt spredning av uønskede arter. Vårbeite bør unngås med tanke på forekomster av orkideer, og særlig sau som beiter selektivt, velger ofte de beste artene først, og blant disse er mange av orkideene.

Det er en stund siden engene på Rotbakken har vært slått, men de har vært beitet i nyere tid. I 2021 lot det ikke til at det hadde vært skjøtsel her i det hele tatt. For å ivareta naturverdiene er det svært viktig at skjøtselen tas opp igjen så raskt som mulig for å hindre gjengroinga, som er hurtig i dette høyproduktive landskapet. Slått bør gjenopptas, men om slått enkelte år ikke lar seg gjennomføre, bør engene beites sammen med resten av engene på Rotbakken i stedet. Dette må skje på en måte som ikke fører til omfattende tråkkskader i engene, og må derfor tilpasses været.

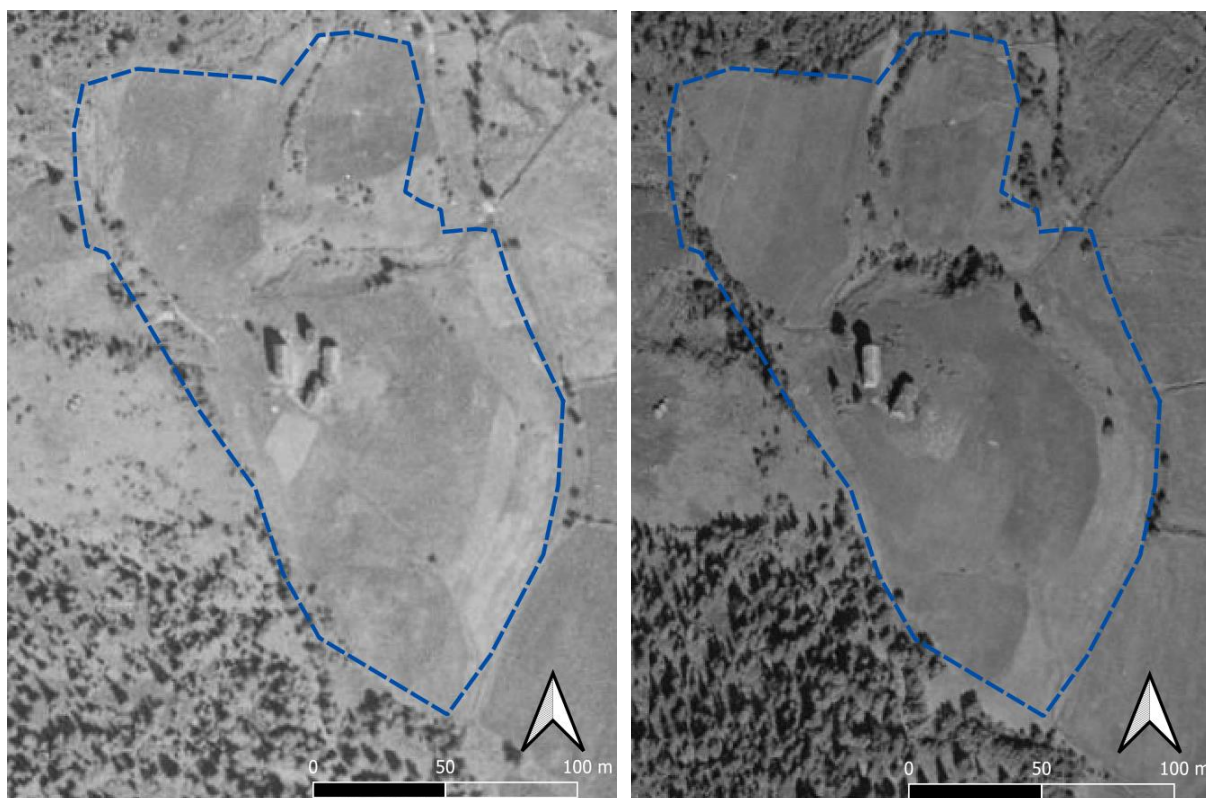
Opp til Rotbakken går en gammel gårdsvei fra nord. Veien ligger fint til omgitt av lauvskog, til dels stor og gammel bjørk og selje. Det er en fordel om veien tas vare på, og at store trær settes igjen ved hogst. Veien kan blant annet lette inn- og uttransportering av beitedyr og uttransportering av avlinga fra slåtteengene, og er ellers et fint element i det gamle kulturlandskapet på Rotbakken.

2.3 Tradisjonell og nåværende drift

Gårdene på Valstad, som Rotbakken ligger under er gamle, og ifølge (Skronnal 1966) første gang nevnt i kildene så langt tilbake som i 1557. Samme kilde beskriver også at gårdene lå i tvist med nabogården Haukåsen i Meldal om et jordstykke, og at det fantes en rekke husmannsplasser under gårdene.

Ifølge grunneier har engene vært i bruk med slått og/eller beite kontinuerlig langt bakover i tid, og blant anna vært beita med hest etter at slått opphørte, men med et driftsopphold de siste 2-3 årene. Nåværende bruker har bare eid gården i noen få år, og har planer om å gjenoppta skjøtsel på Rotbakken med slått og beite. De eier en besetning med 35 ammekyr (kjøttfe) som skal beite de delene som ikke er slåtteemark, samt andre større arealer på gården.

Ut fra gamle flyfoto er det grunn til å tro at engene her har vært gjødsla med litt husdyrgjødsel, og kanskje også noe kunstgjødsel. Særlig gjelder dette de arealene som er holdt utenfor slåtteemarkene. Det er grunn til å tro at den i alle fall til dels har vært pløyd lenger tilbake, også dette i første rekke i de delene som er holdt utenfor, med unntak av et lite areal i øst som var åker først på 1950-tallet.

Figur 4. Gården slik den fremstod på flyfoto fra 1937 (øverst) og 1953 (nederst). Som en ser er både engene og områdene rundt gården betydelig mer åpne enn det som er tilfellet i dag. Videre tyder den jevne strukturen på at dette var slåtteeng og ikke åker også tidligere. Det lyseste partiet helt sør i undersøkelsesområdet er nå rå registrert som naturbeitemark. Helt mot nordøst ser det ut som et mindre areal vært åker.

2.4 Aktuelle erfaringer med skjøtselen

For Rotbakken later skjøtselen med slått eller beite til å ha vært kontinuerlig over en lang periode, med overgang fra slått til beite en gang sist på 1970- eller først på 1980-tallet (baser på vurderinger av eldre flyfoto). Etter overgang til beite, har det ifølge grunneier (pers.medd) variert både hvilke og hvor mange beitedyr som har gått på engene på Rotbakken, og blant annet har engene vært beita med hest i perioder, noe som kan være med å forklare dagens struktur og artssammensetning.

I forbindelse med eierbytte har det nå vært noen få års driftsopphold, noe som har ført til opphoping av dødt gras og oppslag av høgvekste og i noe grad nitrofile arter. I tillegg har det over lang tid foregått en fortetting av skogen rundt engene som har ført til mindre lysinnslipp og tilbakegang av lyselskende små engplanter til fordel for gras. De treslagene som ser ut til å dominere er gråor, bjørk, selje og stedvis også gran. Om ikke skjøtsel settes i gang, vil både skyggevirkningene og gjengroingen skyte fart på sikt. Det er imidlertid planer om å gjenoppta slåtte- og beiteskjøtsel på Rotbakken etter eierskifte, selv om få/ingen tiltak ble gjennomført i 2021.

2.5 Artsmangfold og eventuelle observerte endringer

Slåtteengene på Rotbakken består etter NiN 2.2 (Bratli et al. 2019) for det meste av friske utforminger av svakt kalkrik eng med svakt preg av gjødsling (T32-C-21) mot øst, i tillegg til mindre innslag av svakt kalkrik eng med klart hevdpreg (T32-C-20) langs bekken som renner gjennom enga, og overgang mot intermediære enger med klart hevdpreg (T32-C-4) ute på haugen foran husene hvor løsmassene trolig er tykkere.

I engene inngår arter som tepperot, sumpmaure, gulaks, hvitmaure, småengkall, blåklokke, bakkefrytle, rødknapp, grov nattfiol, skogmarihand, hvitbladtistel, smalkjempe, rødkløver, skogstorkenebb, marikåpe sp., bakkesoleie, firkantperikum og legeveronika. I enkelte mindre søkk inngår også slåtestarr og enghumleblom. Også noe småvokst bjørk og osperenninger inngår, og ut mot kantene en del bringebær i tillegg til ung gran og gråor. Verken rødlistearter basert på Norsk rødliste for arter fra 2021 (Artsdatabanken 2021) eller fremmedarter basert på Fremmedartslista fra 2018 (Artsdatabanken 2018) er registrert.

Det er grunn til å tro at artsmangfoldet på Rotbakken har vært ytterligere påvirket av oppgjødsling tidligere, men at opphør av slik gjødsling i kombinasjon med fortsatt slått og senere av beiting i noe grad har bidratt til spredning av naturengarter til fordel for høgvekste gjødselfremmende arter og eventuelle innsådde grasarter. Det seneste driftsoppholdet, samt at arealene mest sannsynlig har vært beita med hest en del år, har imidlertid ført til utarming av artsmangfoldet på nytt, og oppslag av nitrofile arter som bringebær særlig i kantene.

Figur 5. Skjøtelskart med avmerka skjøtselssoner for Rotbakken. Sone 1 er områder som bør prioriteres slått mens sone 2 er områder som kan beites, inkludert naturbeitemarka i sone 2.1. Sone 3 er områder hvor skog tynnes med tanke på å slippe inn lys.

2.6 Mål for verdifull slåttemark

HOVEDMÅL FOR LOKALITETEN(E):

Å legge til rette for, og videreutvikle gode forhold for naturengplanter, beitemarksopp og insekter gjennom årlig slått og fjerning av høyet i slåttemarka.

Å legge til rette for, og videreutvikle gode forhold for naturengplanter, beitemarksopp og insekter gjennom årlig beite i naturbeitemarka og resten av beiten på Rotbakken.

EVENTUELLE SPESIFIKKE MÅL FOR DELOMRÅDER:

Sone 1: Sein slått i løpet av august hvert år med påfølgende fjerning av høyet etter bakketørking og vending av graset (ev. hesjing). Det skal slås helt ut i kantsonene. Enga skal ikke gjødsles, pløyes eller jordarbeides. Avbeiting av arealene om høsten sammen med tilgrensende beitemarker.

Sone 2: Årlig grundig avbeiting av arealet sammen med tilgrensende naturbeitemark. Beiting av hele sone 2 og 2.1. om høsten sammen med tilgrensende slåttemark. Unngå gjødsling og beitepusser.

Sone 2.1: Årlig grundig avbeiting av naturbeitemarka sammen med tilgrensende beitemarker. Beitepusser og gjødsel bør ikke benyttes.

Sone 3: Tynning av skog med tanke på å slippe mer lys inn i slåtteeengene.

TILSTANDSMÅL FOR ENKELTE AV ARTENE:

Videreutvikle og forbedre en jevnere og stabil eller økende utbredelse av typiske små, lyskrevende naturengplanter i slåttemark og naturbeitemark.

2.7 Restaureringstiltak

RESTAURERINGSTILTAK (KORT BESKRIVELSE, REDSKAPSBRUK M.M.)	PRIORITERING (ÅR)	AREAL/ (DEL)OM RÅDE	TIDSROM (MND/UKE)
Tynning av skog for å slippe inn lys. Tynning bør skje gradvis med tanke på å hindre omfattende oppgjødsling fra råtnende røtter. I første rekke bør en ta ut yngre gråor, bjørk, rogn og gran. Eldre selje og rogn settes igjen med tanke på insekter. Om ikke grana inntil enga skal fjernes, er det et alternativ at de kvistes opp 2-3 meter opp på stammen slik at lys kan slippe inn under greinene. Gråor og ev. osp bør ringbarkes eller brekkes (tynne trær) i stedet for å hogges med tanke på oppslag av nye trær. Ringbarking gjøres enklest om våren ved at all bark og bast fjernes i et minst 20-30 cm bredt belte rundt hele stammen. Saftstrømmen fra kronen til roten vil da stanses, slik at trærne mister evnen til å sette nye skudd. Etter ringbarking bør trærne stå til de er helt døde før de tas ut, noe som ofte tar 2-4 år.	2022-2026	Sone 3	Seinvinter/vår
Ved og kvist fjernes fra engene og anvendes/deponeres utenfor engene etter hogst så det ikke bidrar til oppgjødsling av slåttemarka. Stubber som ikke er til hinder for slåttene kan også stå med tanke på vedlevende insekter. Eventuell kjøring med tyngre kjøretøyer på frossen mark. Store seljer bør settes igjen.	Ved tynning av skog	Sone 3	Seinvinter/vår
Langs veien opp til gården settes en del av de største trærne igjen ved tynning av kantene. Veien kan med fordel vedlikeholdes med tanke på å lette transport av grasavling, beitedyr mm. Unngå bruk av for tunge maskiner da dette kan ødelegge veien.	-	-	-

2.8 Skjøtselstiltak

Slått

SLÅTTETILTAK (KORT BESKRIVELSE, REDSKAPSBRUK M.M.)	PRIORITERING (ÅR)	AREAL/ (DEL)OMRÅDE	TIDSRUM (MND/UKKE)
Slått av slåttemarkene etter 20. juli eller i løpet av august med tohjulstraktor, ljå eller ryddesag. Slå helt ut i kantene og stubb lavt nok, ca. 7-10 cm over bakken. Alt høyet fjernes etter minst et par dager med bakketørking og vending. Alternativt kan graset hesjes. Tørkingen sikrer at plantene slipper frøene før høyet fjernes. Om høyet ikke anvendes til fôr, deponeres det på en slik måte at det ikke bidrar til oppgjødsling av slåtteengene. Slåttemarkene skal ikke gjødsles, jordarbeides, beitepusses eller sprøytes.	Årlig	Sone 1	Etter 20. juli eller løpet av august

Generelt gjelder for skjøtselsslått:

- Slåtten bør skje etter at de fleste artene har blomstret og satt frø (som regel ikke før i siste halvdel av juli). Slåttetidspunktet vil variere fra år til år ut fra variasjoner i været og vekstsesongen. Følg derfor med på blomstring og frøsetting!
- Graset bakketørkes 2-3 dager før det fjernes fra området.
- Områdene kan slås med tohjulsslåmaskin eller ljå, avhengig av bratthet. Kantklipper med skjæreblad kan benyttes på mindre areal der det er vanskelig å komme til med maskiner.
- Ikke bruk tunge maskiner, spesielt i de fuktige partiene, som kan påføre komprimering av jorda og kjøreskader.
- Unngå bruk av kunstgjødsel, gylle eller husdyrgjødsel.

Beiting

BEITETILTAK (KORT BESKRIVELSE, REDSKAPSBRUK M.M.)	PRIORITERING (ÅR)	AREAL/ (DEL)OMRÅDE	TIDSRUM (MND/UKKE)
Etterbeite av slåttemarka på høsten. Fra to uker etter slåtten og utover sam høsten men med resten av engene på Rotbakken. I og med at det finnes orkideer her, bør det ikke vårbeites. Beitetrykk må tilpasses været fra år til år, og dyrene tas av når engene er avbeita men før vegetasjonsdekket skades av tunge beitedyr.	Årlig	Hele lokaliteten	Et par uker etter slåtten og utover høsten.
Gjerde inne slåttemarkene slik at beitet kan reguleres i forhold til tilgrensende beitemarker. Steng samtidig av området rundt fjøset med gjerde inntil det er rydda slik at dyra ikke får i seg spiker, glassbiter etc.	2022/2023	Hele slåttemarka	Så snart som råd

Generelt gjelder for beiting i slåttemark:

- Beiting kan være positivt for slåttemarka, og har vært tradisjon mange steder.
- Unngå beite dersom det er insektarter eller karplantearter i slåtteenga som blir negativt påvirket.
- Tunge storferaser bør ikke beite i fuktig slåttemark/våteng (pga. tråkkskader). Sauen beiter selektivt på arter som er ønsket i enga, og beitetrykk på slike arter bør overvåkes.
- Høstbeiting hindrer opphopning av daugras (som gir grønn gjødsling) og letter spiringen neste vår.
- Beiting gir tråkkspor som frøplanter kan spire i.
- Hvis arealet vårbeites, blir slåttan seinere (da blomstring/frøsetting kommer seinere i gang)
- Unngå tilleggsfôring inne på slåttemarka, flytt heller dyra til et annet beite.
- Slåttemark med rik vårblostring (f.eks. med tidligblomstrende orkideer og marinøkler) bør ikke vårbeites.
- Beit gjerne nærliggende skog, hagemark eller naturbeiter i sammenheng med slåttemarka. Det vil gi utveksling av frø og gener mellom ulike arealer.
- Isådde, fulldyrka kulturenger bør ikke beites sammen med slåttemarka. Dette for å hindre spredning av uønska arter inn i slåttemarka.

Andre aktuelle skjøtselstiltak

TILTAK (KORT BESKRIVELSE, REDSKAPSBruk M.M.)	PRIORITERING (ÅR)	AREAL/ (DEL)OMRÅDE	TIDSRUM (MND/UKE)
Fjerning av kvist, greiner og annet ved- og ryddeavfall.	Årlig	Hele slåtteenga	Vår
Eventuelle oppslag av trær som kommer opp igjen etter hogst i kantsonene bekjempes med jevne mellomrom for å opprettholde innslipp av lys på engene. Dette er særlig viktig om arealene rundt engene ikke beites.	Hvert 3.-5. år eller ved behov.	Kantsoner (sone 2) hvor det hogges.	Vår, sommer, høst.

2.9 Oppfølging av skjøtelsplanen

NESTE REVIDERING/EVALUERING ÅR: 2027
BEHOV FOR YTTERLIGERE REGISTRERING AV SPESIFIKKE NATURTYPER OG/ELLER ARTSGRUPPER: Beitemarksopp, men undersøkelsene ble gjennomført forholdsvis tidlig i soppsesongen. Insekter er ikke undersøkt.
GJENNOMFØRTE ELLER PÅBEGYNT TILTAK: -
PERSON(-ER) SOM HAR ANSVAR FOR Å GJENNOMFØRE TILTAKENE I SKJØTSELSPLANEN: Astrid H. Gunnesmo

3 Kilder

- Artsdatabanken. 2018. Norsk rødliste for Naturtyper 2018. <https://www.artsdatabanken.no/rodlisterforarter/2021/>
- Artsdatabanken. 2021. Norsk rødliste for arter 2021. <https://www.artsdatabanken.no/lister/rodlisterforarter/2021/>
- Artsdatabanken og GBIF Norge. 2022. Artskart - internettportal for artssøk. <http://artskart.artsdatabanken.no/>
- Bele, B. og Norderhaug, A. 2008. Bondens kulturmarksflora for Midt-Norge. Bioforsk FOKUS Nettutgave publisert hos Artsdatabanken. <https://www.artsdatabanken.no/Pages/180073#180073>
- Bratli, H., Halvorsen, R., Bryn, A., et al. 2019. Beskrivelse av kartleggingsenheter i målestokk 1:5000 etter NiN (2.2.0). Utgave 1, kartleggingsveileder nr 4, Artsdatabanken, Trondheim. https://www.artsdatabanken.no/Files/29653/Beskrivelser_av_kartleggingsenheter_m_lestokk_1_5000.pdf
- Direktoratet for Naturforvaltning. 2007. Kartlegging av naturtyper - verdisetting av biologisk mangfold. DN-håndbok 13. 2. utgave 2006 (oppdatert 2007). DN-håndbok 13. https://www.miljodirektoratet.no/globalassets/publikasjoner/dirnat2/attachment/54/handbok-13-080408_low.pdf
- Miljødirektoratet. 2021. Kartleggingsinstruks - Kartlegging av terrestriske Naturtyper etter NiN2. <https://www.miljodirektoratet.no/sharepoint/downloaditem?id=01FM3LD2WDNUR7KEUQF5GZJ7WERBERV5RR>
- Miljødirektoratet. 2022. Naturbase. <http://kart.naturbase.no/>
- Moen, A. 1998. Nasjonalatlas for Norge. Vegetasjon. Statens Kartverk, Hønefoss.
- NGU. 2022a. Interaktivt berggrunnskart fra Norges geologiske undersøkelser sin digitale karttjeneste. <https://geo.ngu.no/kart/berggrunn/>
- NGU. 2022b. Interaktivt løsmassekart fra Norges geologiske undersøkelser sin digitale karttjeneste. http://geo.ngu.no/kart/losmasse_mobil/
- Skrondal, A. 1966. Orkdalsboka. 3 1 : Gardssoga. Orkdal kommune.
- Svalheim, E., Garnås, I. og Hauge, L. 2018. Slåttemark, veileder for restaurering og skjøtsel. NIBIO Rapport 4/151/2018. https://nibio.brage.unit.no/nibio-xmloi/bitstream/handle/11250/2579098/NIBIO_RAPPORT_2018_4_151.pdf
- Svalheim, E. J. upubl. Utkast til faktaark for naturtypen slåttemark, versjon 29. nov 2014, revidert 2018.
- Vatne, S. 2018. Skjøtselsplan for slåttemarker på Haukåsen, Meldal kommune, Sør-Trøndelag fylke. Økolog Vatne notat 6-2018.

Vedlegg

Bilder

Figur 6. 32W Ø532111 N7003420. Rotbakken. Den øverste av de østre teigene sett mot sørøst. Fotografen står omtrent midt i enga. I bakgrunnen skimter en husa på Rotbakken. Mye ung gråor i kantsonene kan tas ut på sikt. Foto: Solfrid Helene Lien Langmo.

Figur 7. Samme posisjon og delområde som på forrige bilde, men sett mot nordvest. Skogen i bakgrunnen er hogd, men inntil kantene står mye gråor igjen. Foto: Solfrid Helene Lien Langmo.

Figur 8. 32W Ø532160 N7003397. Rotbakken. Nedre østre teig sett fra sørvest mot nordøst. Ungskogen står tett og enkelte unge graner har etablert seg i kantsonene. Her bør betydelige mengder gran og gråor tas ut på sikt. Foto: Solfrid Helene Lien Langmo.

Figur 9. 32W Ø532169 N7003424. Rotbakken. Øvre kantsone i den nedre enga sett mot vest. Foto: Solfrid Helene Lien Langmo.

Figur 10. 32W Ø532181 N7003344. Vestre teig ved husa sett mot øst. Gran og ung bjørk tas ned og kantsonene tynnes også her. Foto: Solfrid Helene Lien Langmo.

Figur 11. Veien mellom de to østre teigene kan med fordel vedlikeholdes med tanke på transport av avling og dyr. Det bør tynnes betydelig, og større bjørker og seljer bør settes igjen. Foto: Solfrid Helene Lien Langmo.

Naturtypelokaliteter på Rotbakken

Under følger en oversikt over registrerte naturtypelokaliteter på Rotbakken.

Rotbakken

ID: NINFP2110068630

Naturtype: Slåttemark (ntyp_D02_01)

Kartlagt: 30/08/2021

Nøyaktighet: Meget god (5 - 20m)

Størrelse: 10 041m²

Tilstandsvurdering: Moderat

Naturmangfoldvurdering: Stort

Samlet lokalitetskvalitet basert på Miljødirektoratets instruks: Høy lokalitetskvalitet

Verdi etter DN-Håndbok 13: Viktig – B.

Tilstandsbeskrivelse: Tilstand er vurdert som moderat da lokaliteten består av slåttemark som ikke har vært slått på en del år, men som har vært skjøtta med beite. Et opphold i bruk de siste årene har gitt opphoping av en del dødt gras og oppslag av småtrær ut mot kantene. Artsfordelinga er fremdeles forholdsvis jevn over det meste av engene, og det er få tuer. Fremmedarter ble ikke registrert, og lokaliteten er uten nyere spor etter gjødsling. Det er nå planer om å gjenoppta skjøtselen i området.

Naturmangfoldsbeskrivelse: Naturmangfold er vurdert til høy basert på areal (så vidt over 10 daa). Store deler av engene er homogene, og de bærer i noe grad preg av tidligere gjødsling. Enkelte (4) habitatspesifikke arter ble registrert. Rødlisterarter av karplanter, moser, lav eller sopp er ikke registrert verken nå eller tidligere, men beitemarksopp er bare overfladisk undersøkt, og det er grunn til å tro at en enkelt undersøkelse i et landskap under restaurering, ikke avdekker hele mangfoldet av slike arter. Enga domineres av arter som gulaks, engkvein, ryllik, bakkefrytle, legeveronika, mjødukt og skogstorkenebb, samt nyseryllik og bringebær i enkelte partier. I tillegg forekommer blant annet harerug, smalkjempe, rødknapp, grov nattfiol, finnskjegg og blåknapp, og mot kantene noe ung gran og gråor.

Verdi begrunnelse: Basert på utkast til faktaark for slåttemark fra 2018 oppnår lokaliteten høy vekt på størrelse (10 daa), lav til middels vekt på typevariasjon da store deler av engene består av friske enger, men med mindre innslag av fukteng. Den oppnår lav til middels vekt på artsmangfold og rødlisterarter ut fra observerte tyngdepunkter og et visst potensiale for rødlisterarter, særlig av beitemarksopp. Den oppnår videre middels vekt på tilstand og på påvirkning ut fra noe gjengroing særlig i kantsonene, men at dette er enger hvor det har vært langvarig og kontinuerlig hevd. Til sist oppnår den middels vekt på landskapsøkologi da den er en del av et større kulturlandskap. Samlet sett oppnår den verdien Viktig – B. Verdien kan styrkes gjennom målrettet skjøtsel og restaurering og gjennom påvisning av rødlisterarter.

Rotbakken S

ID: NINFP2110068319

Naturtype: Naturbeitemark (ntyp_D02_02)

Kartlagt: 30/08/2021

Nøyaktighet: Meget god (5 - 20m)

Størrelse: 1 684m²

Tilstandsvurdering: Moderat

Naturmangfoldvurdering: Lite

Samlet lokalitetskvalitet basert på Miljødirektoratets instruks: Lav lokalitetskvalitet

Verdi etter DN-Håndbok 13: Viktig – B.

Tilstandsbeskrivelse: Tilstand er vurdert som moderat da lokaliteten består av naturbeitemark som har stått uten skjøtsel de siste årene. Dette har gitt opphoping av en del dødt gras og oppslag av småtrær ut mot kantene. Fremmedarter ble ikke registrert, og lokaliteten er uten nyere spor etter gjødsling. Det er nå planer om å gjenoppta skjøtselen i området.

Naturmangfoldsbeskrivelse: Naturmangfold er vurdert til lite da lokaliteten er liten (godt under 8 daa) og har få innslag av habitatspesifikke arter (4 slike er registrert). Arter som gulaks, tepperot, hvitveis, rødknapp, myrfiol, smalkjempe, finnskjegg, blåklokke, legeberonika, prestekrage, sølvbunke og bringebær ble registrert. Rødlisterarter av karplanter, moser, lav eller sopp er ikke registrert verken nå eller tidligere, men beitemarksopp er bare overfladisk undersøkt, og det er grunn til å tro at en enkelt undersøkelse i et landskap under restaurering, ikke avdekker hele mangfoldet av slike arter.

Verdi begrunnelse: Basert på utkast til faktaark for naturbeitemark fra 2018 oppnår lokaliteten middels vekt på størrelse (mellom 1 og 2 daa). Den oppnår lav til middels vekt på arts mangfold og rødlisterarter ut fra observerte tyngdepunkter og et visst potensiale for rødlisterarter, særlig av beitemarksopp. Den oppnår videre middels vekt på tilstand og på påvirkning ut fra noe gjengroing særlig i kantsonene, men at dette er enger hvor det har vært langvarig og kontinuerlig hevd. Samlet sett oppnår den verdien Lokalt viktig – C. verdien styrkes noe av at enga ligger i et helhetlig kulturlandskap, og kan styrkes videre gjennom målrettet skjøtsel og restaurering og gjennom påvisning av rødlisterarter.

Artsliste

Tabell 1: Artsliste for **Rotbakken** basert på feltkartlegging (30.08.2021), samt eksport fra Artskart (29.03.2022) (Artsdatabanken og GBIF Norge 2022). Fugler er holdt utenfor. Lista er ikke uttømmende.

Artsgruppe	Vitenskapelig navn	Norsk navn	Kategori	Seneste funn
Karplanter	<i>Achillea millefolium</i>	Ryllik	LC	30.08.2021
Karplanter	<i>Achillea ptarmica</i>	Nyseryllik	LC	30.08.2021
Karplanter	<i>Agrostis capillaris</i>	Engkvein	LC	30.08.2021
Karplanter	<i>Alnus incana</i>	Gråor	LC	30.08.2021
Karplanter	<i>Anthoxanthum odoratum</i>	Gulaks*	LC	30.08.2021
Karplanter	<i>Anthriscus sylvestris</i>	Hundekjeks	LC	30.08.2021
Karplanter	<i>Betula pubescens</i>	Bjørk	LC	30.08.2021
Karplanter	<i>Bistorta vivipara</i>	Harerug*	LC	30.08.2021
Karplanter	<i>Campanula rotundifolia</i>	Blåklokke*	LC	30.08.2021
Karplanter	<i>Carex nigra subsp. nigra</i>	Slåtestarr	LC	30.08.2021
Karplanter	<i>Carex pallescens</i>	Bleikstarr	LC	30.08.2021
Karplanter	<i>Cirsium heterophyllum</i>	Hvitbladtistel	LC	30.08.2021
Karplanter	<i>Dactylis glomerata</i>	Hundegras	LC	30.08.2021
Karplanter	<i>Dactylorhiza maculata subsp. fuchsii</i>	Skogmarihand*	LC	30.08.2021
Karplanter	<i>Deschampsia cespitosa ssp. cespitosa</i>	Sølvbunke	LC	30.08.2021
Karplanter	<i>Deschampsia flexuosa</i>	Smyle	LC	30.08.2021
Karplanter	<i>Festuca rubra</i>	Rødsvingel	LC	30.08.2021
Karplanter	<i>Filipendula ulmaria</i>	Mjødurt	LC	30.08.2021
Karplanter	<i>Fragaria vesca</i>	Markjordbær	LC	30.08.2021
Karplanter	<i>Galium boreale</i>	Hvitmaure*	LC	30.08.2021
Karplanter	<i>Galium uliginosum</i>	Sumpmaure*	LC	30.08.2021
Karplanter	<i>Geranium sylvaticum</i>	Skogstorkenebb	LC	30.08.2021
Karplanter	<i>Geum rivale</i>	Enghumleblom	LC	30.08.2021
Karplanter	<i>Knautia arvensis</i>	Rødknapp*	LC	30.08.2021
Karplanter	<i>Leucanthemum vulgare</i>	Prestekrage*	LC	30.08.2021
Karplanter	<i>Luzula multiflora</i>	Bakkefrytle*	LC	30.08.2021
Karplanter	<i>Nardus stricta</i>	Finnskjegg*	LC	30.08.2021
Karplanter	<i>Picea abies</i>	Gran	LC	30.08.2021
Karplanter	<i>Pilosella lactucella</i>	Aurikkelsveve*	LC	30.08.2021

Karplanter	<i>Plantago lanceolata</i>	Smalkjempe*	LC	30.08.2021
Karplanter	<i>Platanthera chlorantha</i>	Grov nattfiol*	LC	30.08.2021
Karplanter	<i>Potentilla erecta</i>	Tepperot	LC	30.08.2021
Karplanter	<i>Ranunculus acris</i>	Bakkesoleie	LC	30.08.2021
Karplanter	<i>Rhinanthus minor</i>	Småengkall*	LC	30.08.2021
Karplanter	<i>Rubus idaeus</i>	Bringebær	LC	30.08.2021
Karplanter	<i>Salix caprea</i>	Selje	LC	30.08.2021
Karplanter	<i>Scorzoneroide autumnalis</i>	Føllblom	LC	30.08.2021
Karplanter	<i>Sorbus aucuparia</i>	Rogn	LC	30.08.2021
Karplanter	<i>Succisa pratensis</i>	Blåknapp	LC	30.08.2021
Karplanter	<i>Trifolium pratense</i>	Rødkløver	LC	30.08.2021
Karplanter	<i>Trifolium repens</i>	Hvitkløver	LC	30.08.2021
Karplanter	<i>Vaccinium myrtillus</i>	Blåbær	LC	30.08.2021
Karplanter	<i>Vaccinium vitis-idaea</i>	Tyttebær	LC	30.08.2021
Karplanter	<i>Veronica chamaedrys</i>	Tveskjeggveronika	LC	30.08.2021
Karplanter	<i>Veronica officinalis</i>	Legeveronika*	LC	30.08.2021
Karplanter	<i>Vicia cracca</i>	Fuglevikke	LC	30.08.2021
Karplanter	<i>Vicia sepium</i>	Gjerdevikke	LC	30.08.2021
Karplanter	<i>Viola palustris</i>	Myrfiol	LC	30.08.2021

* Arten er en kjennetegnende art/tyngdepunksart/skilleart for semi-naturlig eng.

Tiltakslogg, grunneiers/drifters notater

Grunneiers å egne notater som gjelder gjennomføring av tiltakene.

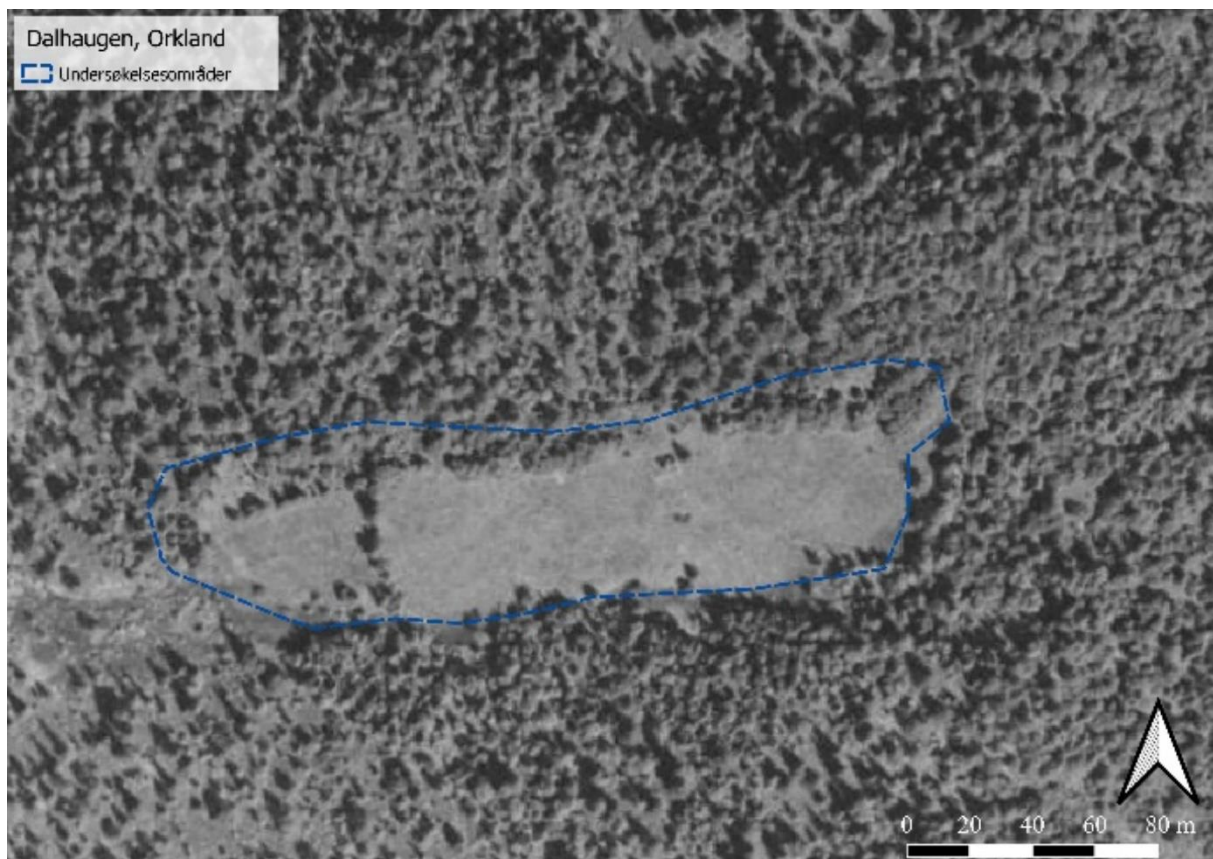
AREAL/DELOMR ÅDE:	TYPE TILTAK (EKS SLÅTT, RYDDING, BEITING)	PERIODE	ANTALL DAGSVERK / TIMER	ÅR

Naturtypelokaliteter og skjøtselsråd for Dalhaugen

Kartlegging og resultater

I tillegg til kartleggingen på Rotbakken, ble det som nevnt også gjennomført undersøkelser på Dalhaugen etter ønske fra grunneier, og i forbindelse med planlagt gjenopptakelse av beitinga i området. Også denne enga er en del av det gamle kulturlandskapet på Valstad.

Vi finner lite konkret om Dalhaugen i gamle kilder, og enga har vært tett tilplanta med gran som er hogd for få år siden. Den fremstår i dag derfor som en mellomting av hogstfelt og gammel kulturmark. Eldre flyfoto viser imidlertid med all tydelighet at dette var eng tidligere (fig. 12).

Figur 12. Dalhaugen slik enga fremstod på flyfoto fra 1937.

For en del år siden ble det bygd en vei opp til et større nydyrka areal mellom Dalhaugen og Rotbakken. Denne går over sørlige deler av den gamle enga på Dalhaugen. Etter at grana på Dalhaugen er hogd, domineres den gamle enga av betydelige mengder sølvbunke og noe bringebær, men også enkelte engarter inngår. Ut fra dette ble det etter Miljødirektoratets instruks (MI) registrert en naturtypelokalitet med semi-naturlig eng. Lokaliteten er ikke ført til naturbeitemark eller slåtte-mark da det er usikkert om enga tidligere har vært brukt til beite eller slått. Det mest sannsynlige er imidlertid at dette er gammel slåtte-mark som så har vært beita en periode før den gikk ut av bruk. Etter at den gikk ut av bruk som eng er den som nevnt tilplanta til med gran. Den kan imidlertid ha blitt beita ekstensivt sammen med et større utmarksareal, men dette er usikkert.

Den kartlagte lokaliteten Dalhaugen fikk lav lokalitetskvalitet etter MI. Den er ikke vurdert som naturtypelokalitet etter DN-Håndbok 13 da den er for gjengrodd for kartlegging etter denne metodikken.

Figur 13. Arealet slik det fremstår på flyfoto fra 2021 øverst, og med avgrensa naturtypelokalitet avmerket på det nederste kartet.

Naturtypebeskrivelser

ID: NINFP2110068629

Naturtype: Semi-naturlig eng (ntyp_D02)

Kartlagt: 30/08/2021

Nøyaktighet: Meget god (5 - 20m)

Størrelse: 5 424 m²m²

Tilstandsvurdering: Dårlig

Naturmangfoldvurdering: Moderat

Samlet lokalitetskvalitet basert på Miljødirektoratets instruks: Lav lokalitetskvalitet

Verdi etter DN-Håndbok 13: -

Tilstandsbeskrivelse: Tilstand er vurdert som dårlig da lokaliteten består av gammel semi-naturlig mark som har vært ute av bruk en lang periode. Dette har gitt opphoping av mye dødt gras og oppslag ungskog. Halve arealet har vært tilplanta med gran som nå er hogd. innslaget av skogsarter i feltsjiktet er derfor høyt. Fremmedarter ble ikke registrert, og lokaliteten er uten spor etter gjødsling. Det er nå planer om å gjenoppta skjøtselen i området.

Naturmangfoldsbeskrivelse: Naturmangfold er vurdert til moderat da lokaliteten er liten (godt under 8 daa) og har få innslag av habitatspesifikke arter (2 slike er registrert), men har forekomst av to kartleggingsenheter. Mye av lokaliteten er dominert av sølvbunke, bringebær og mjøddurt, men særlig mot nord, der det ikke har vært planta gran, er innslaget av arter som gulaks, tepperot, finnskjegg, blåklokke, legeveronika, myrfiol og bråtestarr høyere. Her inngår imidlertid også en god del lyng. Rødlisterarter av karplanter, moser, lav eller sopp er ikke registrert verken nå eller tidligere.

Figur 14. Enga sett fra vest mot øst. Foto: Solfrid Helene Lien Langmo.

Figur 15. Blant annet legeveronika, gulaks, tepperot, myrfiol og bråtestarr inngår i feltsjiktet. Foto: Solfrid Helene Lien Langmo.

Skjøtselsråd

For å restaurere og opprettholde kvalitetene knyttet til semi-naturlig eng på Dalhaugen uten at disse forringes ytterligere er det enkelte forutsetninger som bør ligge til grunn:

- Arealet må ikke plantes til med gran på nytt
- Gråor og andre lauvtrær må ikke få spre seg. Om de skulle begynne å spre seg bør de bekjempes med ryddesag med noen års mellomrom. Gråor kan alternativt brykkes (tynne trær) eller ringbarkes etter samme prinsipper som beskrevet for Rotbakken.
- Arealet må ikke gjødsles, sprøytes, pløyes eller beitepusses. Om sølvbunke blir et problem bør tuene fjernes med ryddesag etter få år.

For å kunne gjenoppta og gjennomføre beitet på Dalhaugen på en effektiv måte (slått er lite aktuelt), og samtidig styrke beitekvalitetene knyttet til semi-naturlig eng bør en i tillegg vurdere følgende tiltak:

- Beite av arealet så tidlig i sesongen som det er forsvarlig etter at det er tørka opp men samtidig unngå tråkkskader fra tunge dyr. Dette kan bidra til at dyra beiter sølvbunke, lyng og bringebær.
- Vurdere å holde noen av dyrene på kun dette arealet noen dager i av gangen for å få tilstrekkelig høyt beitetrykk. Gjennomføres i tørre perioder for å unngå tråkkskader. Sørg for vann til dyra.
- Beite arealet med høyt nok beitetrykk utover i sesongen for å hindre oppslag av høgvekste arter som bringebær og sølvbunke. Bekjemp eventuelt disse med ryddesag på høsten og fjern avfall.
- Sambeite med andre dyreslag vil være en fordel, blant annet kan geit effektivt holde nede lauvoppslag.
- Vurdere å holde kantsoner inntil enga åpne og fri for trær også videre framover for å bedre lysinnslipp på enga. Unngå å plant graner helt inntil enga.

Biofokus

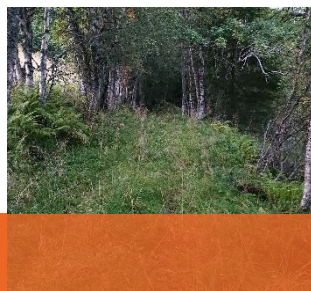
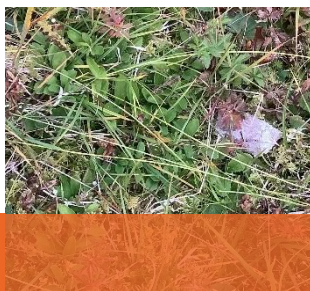
– for et godt kunnskapsgrunnlag

Biofokus er en ideell stiftelse som skal tilrettelegge informasjon om biologisk mangfold for beslutningstakere, samt formidle kunnskap innen fagfeltet bevaringsbiologi. Biofokus ønsker å bidra til en kunnskapsbasert forvaltning av norsk natur.

En kunnskapsbasert forvaltning forutsetter god dokumentasjon av de arealene som skal forvaltes. Biofokus legger derfor stor vekt på feltarbeid for å sikre oppdaterte og relevante data om botanikk, zoologi, økologi, samt avgrensning og verdisetting av områder.

Høy kompetanse er en forutsetning for å kunne registrere og presentere biologisk mangfold-data på en god måte. Biofokus sine medarbeidere er derfor godt skolert innenfor en rekke artsgrupper og har en bred økologisk forståelse for de ulike naturtypene som de arbeider med, det være seg skog, kulturlandskap eller ferskvann. Digitale verktøy som databaser, GIS og bilde-behandling er viktige redskaper i vårt arbeid for å anskueliggjøre naturverdier på en best mulig måte.

Stiftelsen utgir den digitale rapportserien **Biofokus rapport**.

Biofokus rapport 2022–066
ISSN 1504-6370
ISBN 978-82-8449-100-4

Gaustadalléen 21
NO-0349 OSLO
Org.nr: 982 132 924
post@biofokus.no
biofokus.no